Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

28.6.2021

Maa- ja metsätalousministeriö
Maatalousneuvos Kari Valonen
Neuvotteleva virkamies Pia Lehmusvuori
Erityisasiantuntija Sanna-Helena Fallenius

Maa- ja metsätalousvaliokunnan kuuleminen ajankohtaisista EU-asioista 11.6.2021 / jatkoselvitys

Yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) sosiaalinen ehdollisuus

Maa- ja metsätalousvaliokunta pyysi 11.6.2021 kuulemisen jälkeen lisäselvitystä siitä, miten työsuojelun valvonnan resurssit voidaan jatkossa turvata, jos YMP:n sosiaalista ehdollisuutta sovelletaan. Kuulemisessa oli noussut esiin huoli siitä, että työsuojeluun liittyvän valvonnan kytkeminen ehdollisuuden järjestelmään voi olla ongelmallista työsuojeluvalvonnan muutoinkin vähäisten resurssien näkökulmasta.

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriön työ- ja tasa-arvo-osastolta alustavaa arviota asiasta.

Kuten U-jatkokirjeessä UJ 7/2021 vp todetaan, hyvin kattava sosiaalisen ehdollisuuden järjestelmä ei ole tarkoituksenmukainen. U-jatkokirjeen mukaan ”Vaikka Suomi pitää maataloustyöntekijöiden aseman parantamista Euroopassa tärkeänä, niin Suomi ei näe tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena Euroopan parlamentin ehdotusta hyvin kattavasta sosiaalisesta ehdollisuudesta, koska se monimutkaistaisi huomattavasti YMP:n toimeenpanoa ja voisi johtaa viljelijöiden erilaiseen kohteluun riippuen EU-tason työlainsäädännön toimeenpanotavasta. Ehdollisuuden järjestelmä on muutoinkin hallinnollisesti raskas, joten sen laajentaminen useisiin hyvin laajoihin työlainsäädännön vaatimuksiin aiheuttaisi huomattavasti lisätyötä ja kustannuksia maataloushallinnolle sekä tuensaajille”.

Suomi on viestinyt Suomen kannasta puheenjohtajavaltio Portugalille ja Euroopan Komissiolle. Sosiaalinen ehdollisuus on kuitenkin Euroopan parlamentille yksi tärkeimpiä neuvottelukysymyksiä, joten asia tulee osaksi YMP:n strategiasuunnitelma-asetusta ja horisontaaliasetusta.

Maa- ja metsätalousministeriön mukaan tässä vaiheessa – kun EU-asetusluonnoksia ei ole vielä lopullisesti hyväksytty - on vaikeaa arvioida konkreettisia vaikutuksia työsuojelun valvonnan resursseihin. YMP:n uudistuksen poliittisesti tärkeimmistä asiakohdista päästiin alustavaan sopuun kolmikantaneuvotteluissa 24.-25.6.2021. Maatalous- ja kalastusneuvosto hyväksynee saavutetun sovun kokouksessaan 28.-29.6.2021. Kun asetuksen vaatimukset ovat tarkkaan selvillä, asian konkreettisesta hoitamisesta ja

työnjaosta keskustellaan eri viranomaisten kesken. Kolmikantaneuvotteluissa sovitun mukaisesti uuden järjestelmän voimaantulolle saadaan siirtymäaika vuoteen 2025.

Tämän hetkisessä asetustekstiluonnoksessa lukee, että sosiaalisen ehdollisuuden valvonnassa voidaan hyödyntää nykyisiä jäsenvaltioiden kansallisia sosiaali- ja työsuojelulainsäädännön täytäntöönpano- ja hallintojärjestelmiä eikä esimerkiksi maataloustuissa normaalisti sovellettavia tarkastusmääriä tarvitse soveltaa. Lisäksi asetustekstiluonnoksen mukaan työsuojelutarkastajien tulisi tehdä, samaan tapaan kuin muussakin ehdollisuuden valvonnassa, arvio rikkeen laajuudesta, vakavuudesta, pysyvyydestä, toistuvuudesta ja tahallisuudesta. Tämän työsuojeluviranomaisen antaman arvion perusteella maksajavirasto toimeenpanisi laiminlyönnistä aiheutuvan hallinnollisen seuraamuksen vaatimusta laiminlyöneelle viljelijätukien tuensaajalle. Seuraamusten voidaan arvioida olevan vähäisissä laiminlyönneissä huomautus ja jos mahdollista, korjaavan toimenpiteen kehotus. Vähäistä merkittävimmissä laiminlyönneissä seuraamus olisi tukivähennys viljelijätukiin tai sulkeminen tukien ulkopuolelle.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemys

Maa- ja metsätalousministeriön mielestä on tarkoituksenmukaista, että jos sosiaalista ehdollisuutta koskeva sääntely otetaan osaksi YMP:n ehdollisuutta, työsuojelutarkastajien muutoinkin tekemien tarkastusten tulokset otettaisiin huomioon YMP:ssä. Tämä on tämän hetkisten asetusluonnosten mukainen tapa. Näin vaikutus hallinnon työmäärän lisääntymiseen oletetaan olevan pienempi kuin jos YMP:n ehdoksi asetettavien työsuojelusäädösten valvonta ja/tai laiminlyöntien arviointi tehtäisiin viljelijätukia valvovien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (Ely-keskus) tarkastajien toimesta.

Maa- ja metsätalousministeriön mielestä ei ole tarkoituksenmukaista eriyttää prosessia niin, että työsuojeluviranomaiset tekisivät tarkastukset ja Ely-keskuksen tarkastajat tekisivät työsuojeluviranomaisten tarkastusten perusteella arvion YMP:ssä sovellettavasta laiminlyönnin suuruudesta. Kahden eri organisaation tekemä valvonta- ja arviointiprosessi on kokemusten mukaan hallinnollisesti raskas ja työllistää viranomaisia enemmän verrattuna siihen, että tarkastuksen tekevä organisaatio tekee myös arvion laiminlyönnin suuruudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemys

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan asetusluonnoksessa ei voida asettaa vaatimuksia maatalouden työsuojeluvalvonnan laajuudelle tai sisällölle. Suomi ja useimmat muutkin EU-jäsenmaat ovat ratifioineet ILO:n yleissopimukset 81. ja 129. Molemmissa yleissopimuksissa todetaan, että muut ammattientarkastajille (työsuojelutarkastajille) annetut tehtävät eivät saa häiritä heidän ensisijaisten velvollisuuksiensa suorittamista eivätkä millään tavoin haitata ammattientarkastajien tarpeellista arvovaltaa ja puolueettomuutta heidän suhteessaan työnantajiin ja työntekijöihin.

Mikäli kuitenkin YMP:iin lisätään kytkentä työsuojelulainsäädännön noudattamiseen, tulisi ensi sijassa maksajaviraston arvioida havaittujen puutteiden merkitys

työsuojelutarkastuksissa laadittujen tarkastuspöytäkirjojen avulla. Mikäli tämä ei olisi mahdollista, tulisi tukien takaisinperintä perustua mahdollisimman tarkkarajaisesti määriteltynä työsuojelutarkastuksella annettuihin velvoitteisiin ja jatkotoimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan sosiaaliseen ehdollisuuteen liittyvät lisätehtävät tulee huomioida työsuojelun vastuualueiden resursseissa. Tässä vaiheessa ilman tarkempaa kuvaa tehtävien laajuudesta on mahdotonta arvioida lisäresurssitarpeita.